

7. Біла О. Г. Фінансове планування і прогнозування : навч. посіб. / О. Г. Біла. – Л.: Компакт-ЛВ, 2005. – 311 с.
8. Круць А. В. Різноманітність підходів до визначення сутності фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Круць, Л. В. Гут. – Режим доступу : <http://www.pdaa.com.ua/np/pdf/12.pdf>
9. Некрасова А. В. Сутність оцінки фінансового стану підприємства та завдання його аналізу [Електронний ресурс] / А. В. Некрасова, В. Б. Лановлюк. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_4/Lanoluk_409.htm
10. Руда Р. В. Оцінка фінансового стану підприємства: сутність та необхідність [Електронний ресурс] / Р. В. Руда. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vbumb/2010_1/12.pdf
11. Тютюнник С. В. Сутність характеристики фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / С. В. Тютюнник, І. В. Бокарева. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kand-ekon-naukytutyunnik-sv-bokareva-iv-sutnisni-harakteristiki-finansovogo-standupidprijemstva>

С. Ю. Хамініч, С. М. Халатур

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Входження України у Європейський простір вимагає нових підходів і методів до підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Наразі питання пошуку шляхів покращення економічного розвитку сільських територій є досить актуальними. Сільське господарство є традиційною потужною галуззю економіки України, яка відіграє важливу роль у підвищенні життєвого рівня населення і розв'язанні соціально-економічних проблем.

Вивченням цієї проблематики в різних аспектах займалися такі вчені: В. Андрійчук, В. Алфер'єв, М. Махсма, Д. Дема, І. Вінченко, О. Дацій, М. Ко-рецький, Л. Мельник, О. Ульяновченко, Ф. Бутинець, Н. Грабова, Н. Дубенко, В. Плаксієнко та інші, але значна кількість питань не були вирішені [1; 2; 3; 5; 7].

Гіпотеза дослідження – економічний розвиток сільськогосподарської галузі в системі національного господарства.

Мета дослідження – обґрунтувати методологічні засади економічного розвитку сільськогосподарської галузі. Це дослідження, в рівній мірі, було спрямоване на забезпечення інноваційної політики для держави, тому що сільське господарство слугує двигуном зростання національного господарства в цілому.

Економічна незалежність, яку сільськогосподарська галузь може запропонувати для нації (якщо ця проблема розробляється), буде, безсумнівно, підштовхувати країну до політичної і економічної незалежності, якою ми не можемо посправжньому пишатися сьогодні. Розвиток сільських і міських районів, сільської та міської зайнятості, міського управління міграцією і інших секторів економіки буде позитивною реакцією ланцюга вдосконаленого сільського господарства (табл. 1).

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт виробничим методом та валова додана вартість за видами економічної діяльності

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Зміна %
	у фактичних цінах, млн грн						
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Випуск товарів і послуг у ринкових цінах	2507438	3045242	3234175	3260552	3558223	4488398	179,00
Сільське господарство	189374	253484	261706	306997	381226	558787	295,06
частка у ВВП, %	7,55	8,32	8,09	9,42	10,71	12,45	164,84
Добувна промисловість	118720	156001	151486	153957	156192	186194	156,83
частка у ВВП, %	4,73	5,12	4,68	4,72	4,39	4,15	87,62
Переробна промисловість	792318	948758	952727	883427	975676	1206047	152,22
частка у ВВП, %	31,60	31,16	29,46	27,09	27,42	26,87	85,04
Постачання електроенергії, газу	93571	123383	137976	134516	148408	176768	188,91
частка у ВВП, %	3,73	4,05	4,27	4,13	4,17	3,94	105,54
Водопостачання; каналізація	24061	24832	22859	21334	23465	26982	112,14
частка у ВВП, %	0,96	0,82	0,71	0,65	0,66	0,60	62,65
Будівництво	132352	159377	178224	167195	162552	188595	142,50
частка у ВВП, %	5,28	5,23	5,51	5,13	4,57	4,20	79,61
Оптова та роздрібна торгівля	283565	347458	382354	391145	442956	549163	193,66
частка у ВВП, %	11,31	11,41	11,82	12,00	12,45	12,24	108,19
Транспорт, складське господарство	161779	205953	212287	219892	217286	295634	182,74
частка у ВВП, %	6,45	6,76	6,56	6,74	6,11	6,59	102,09
Тимчасове розміщення й організація харчування	19910	22234	22024	21917	21438	25458	127,87
частка у ВВП, %	0,79	0,73	0,68	0,67	0,60	0,57	71,43
Інформація та телекомунікації	68301	79132	88596	97498	105117	142223	208,23

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
частка у ВВП, %	2,72	2,60	2,74	2,99	2,95	3,17	116,33
Фінансова та страхова діяльність	98889	95166	98045	104207	116827	107764	108,98
частка у ВВП, %	3,94	3,13	3,03	3,20	3,28	2,40	60,88
Операції з нерухомим майном	90083	108878	121293	135284	139849	176078	195,46
частка у ВВП, %	3,59	3,58	3,75	4,15	3,93	3,92	109,20
Професійна, технічна та наукова діяльність	53947	61702	86001	95511	92231	107124	198,58
частка у ВВП, %	2,15	2,03	2,66	2,93	2,59	2,39	110,93
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	24402	30218	33073	35845	35937	43371	177,72
частка у ВВП, %	0,97	0,99	1,02	1,11	1,01	0,97	99,29
Державне управління й оборона	69435	71091	82702	90931	117167	147579	212,54
частка у ВВП, %	2,77	2,33	2,56	2,79	3,29	3,29	118,74
Освіта	80348	87243	101824	107529	106306	119929	149,26
частка у ВВП, %	3,20	2,86	3,15	3,30	2,99	2,67	83,38
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	58479	64302	74132	72604	71756	88637	151,57
частка у ВВП, %	2,33	2,11	2,29	2,23	2,02	1,97	84,68
Мистецтво, розваги, спорт та відпочинок	9909	12345	17318	19564	19136	20437	206,26
частка у ВВП, %	0,40	0,41	0,54	0,60	0,54	0,46	115,23

Як наведено в табл. 1, сільське господарство є домінуючим видом діяльності у більшості регіонів України, частка сільськогосподарської галузі у ВВП України коливається від 7,55 % у 2010 році до 12,45 % у 2015 році. Збільшення сільськогосподарського виробництва спричинене збільшенням землі і праці, продуктивності праці, що може зробити продукти харчування більш дешевими; створити благо для сільських і міських людей, які виробляють, продають та купують продукцію сільськогосподарської галузі. Підвищення продуктивності сільського господарства може підвищити доходи дрібних і великих фермерів, збільшити та створити робочі місця.

Розглянемо зміну частки сільського господарської галузі у динаміці, що наведено на рис. 1.

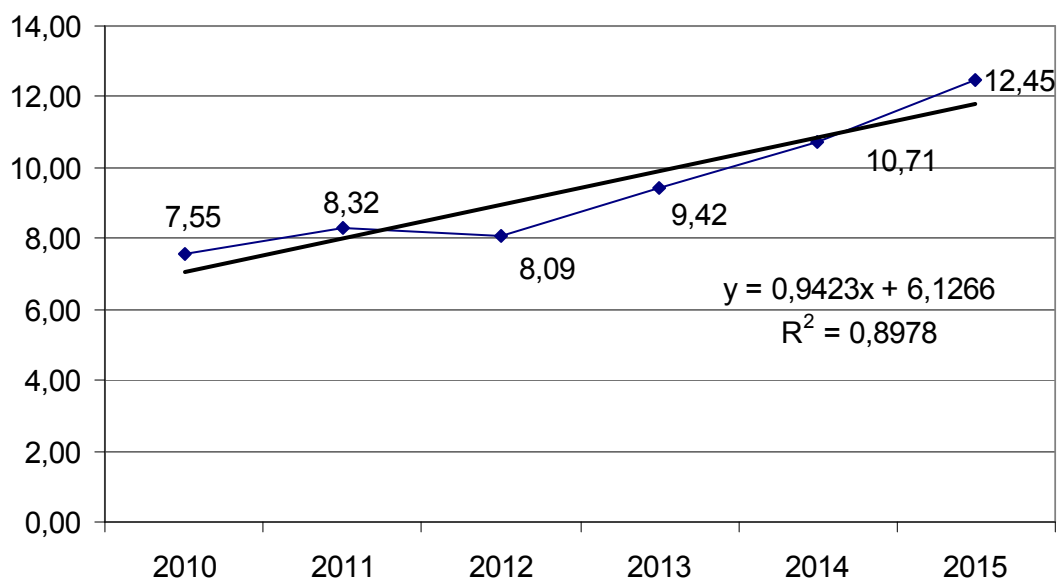

Рис. 1. Динаміка зміни частки сільськогосподарської галузі у ВВП України, %

Таке лінійне зростання частки сільськогосподарської галузі у ВВП України є важливим, тому що населення в основному залежить від сільського господарства.

Останніми роками сільськогосподарська галузь відчула величезні втрати і відкотилася за рівнем виробництва продукції назад. Це пов'язують з тим, що ринкові умови стають не вигідними для сільськогосподарських товаровиробників, завдають фінансових та матеріаломістких проблем. Проблема тваринництва – сконцентрованість виготовлення продукції тваринництва в домашніх господарствах, їх нездатність виробити продукцію, яка б відповідала міжнародним стандартам якості. Недостатній рівень впровадження інтенсивних технологій вирощування худоби і птиці за умови застосування більш досконалої механізації виробничих процесів у фермерських господарствах та тваринних комплексах, недостатність української селекційної і племінної бази високопродуктивних порід великої рогатої худоби та свиней призводить до зниження конкурентоспроможності тваринництва на зовнішньому ринку.

У порівнянні з 1990 роком, реалізація на забій худоби і птиці різних видів у живий вазі зменшилась на 2,5 млн т або в 2,3 рази, виробництво молока на 12,7 млн т або в 2,1 рази, вовни – на 26 тис т або в 8 разів, яєць – на 1,3 млрд шт.

або на 8,9 %. Розглянемо виробництво продукції тваринництва у динаміці, що наведено на рис. 2.

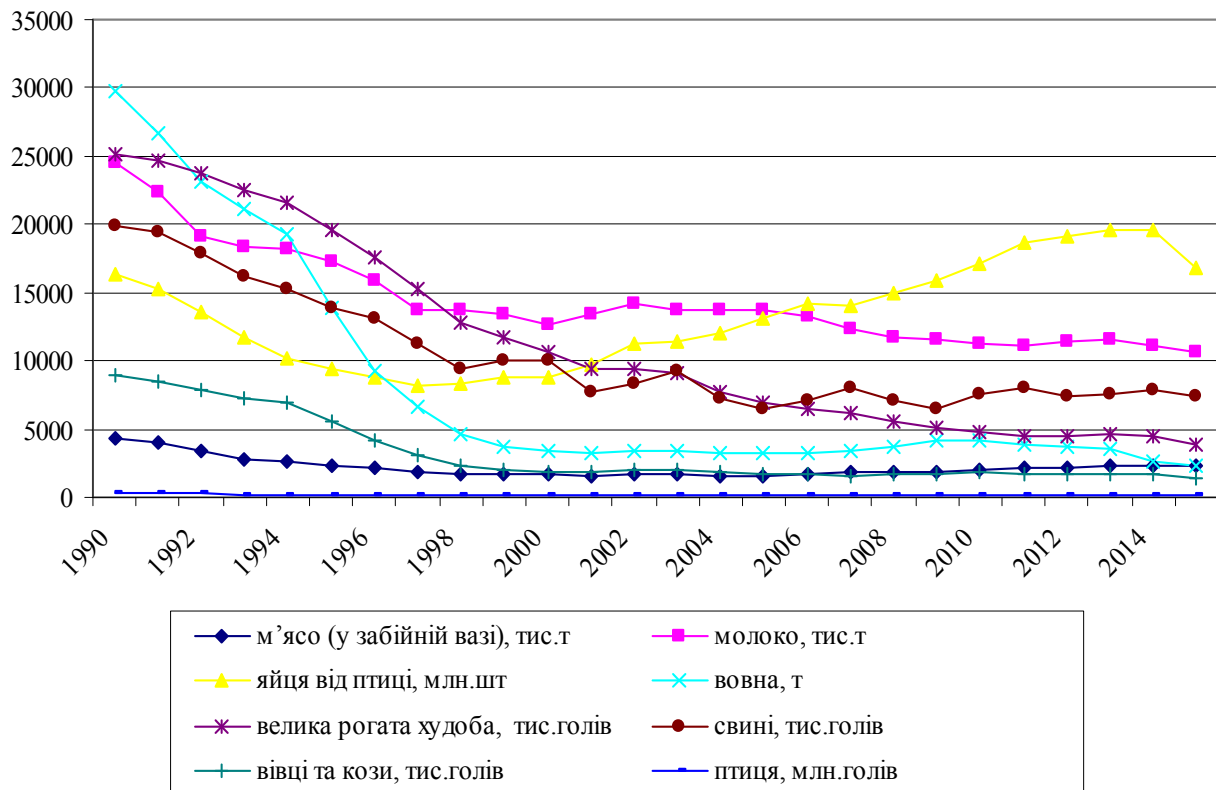

Рис. 2. Динаміка виробництва продукції тваринництва

Розвиток галузі тваринництва має здійснюватись за рахунок:

- стимулювання збільшення обсягів та забезпечення беззбиткового виробництва продукції товаровиробниками різних форм господарювання;
- державної фінансової підтримки крупнотоварних спеціалізованих підприємств з виробництва молока і м'яса;
- стимулювання підвищення ефективності виробництва і якості продукції в дрібнотоварних та кооперативних формуваннях;
- застосування технічних регламентів виробництва і переробки продукції тваринництва. Такий стан тваринництва обумовлює нагальну потребу визначення пріоритетів розвитку галузі та механізмів їх державної підтримки з урахуванням специфіки ринкової економіки.

Далі розглянемо стан рослинництва в Україні. На рис. 3 приведено динаміку виробництва основних сільськогосподарських культур.

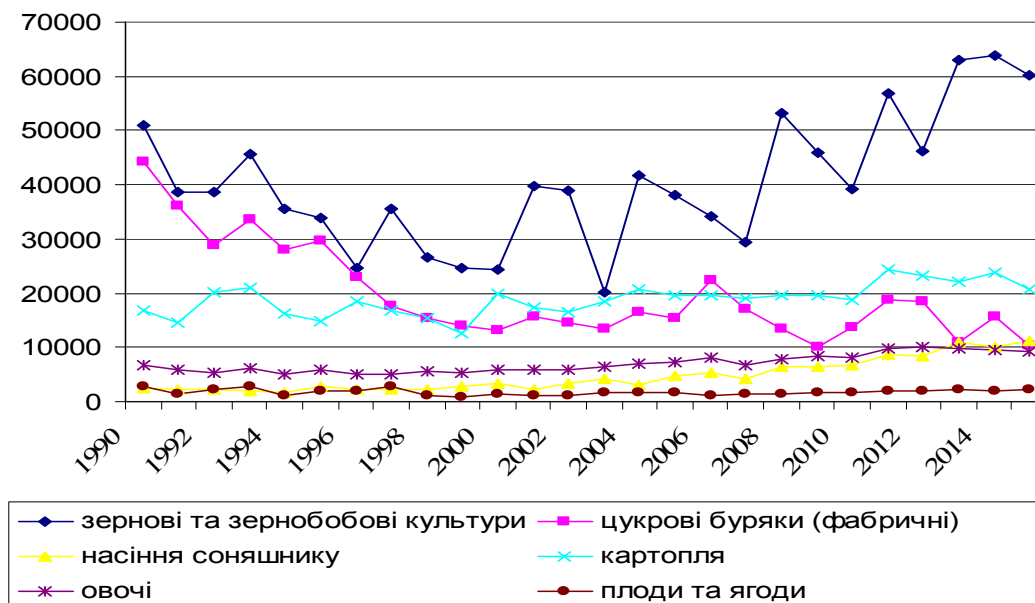

Рис. 3. Динаміка виробництва основних сільськогосподарських культур, тис. т

Отже, виробництво сільськогосподарської продукції є ресурсною базою виробництва в різних сферах економічної діяльності, а для харчової промисловості – основною. Ступень насичення ринків продовольчими товарами сільськогосподарського виробництва, їх якість та цінова доступність впливають на рівень забезпеченості населення харчовими продуктами, а це, в свою чергу, одна з головних задач виробництва. Частка сільського господарства в Україні та загальне падіння виробництва суттєво впливає на зростання доходів на душу населення.

Рентабельність, як основний показник економічної діяльності суб'єктів господарювання, показує дохідність їх операційної діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Рентабельність операційної діяльності сільськогосподарської галузі України, млн грн

Рік	Результат від операційної діяльності	Витрати операційної діяльності	Рівень рентабельності, %
2008	9315,8	71995,8	12,9
2009	12225,7	83055,3	14,7
2010	22220,1	96836,5	22,9
2011	30496,2	131458,9	23,2
2012	34455,4	158513,7	21,7
2013	19507,4	172904,8	11,3
2014	43724,8	212417	20,6
2015	127615,2	306387	41,7

Дані, наведені в табл. 2, свідчать, що у 2015 році сільськогосподарськими підприємствами, як і в попередніх роках, був отриманий позитивний результат від діяльності як у рослинницькій, так і в тваринницьких галузях. Ми бачимо, що у 2008 та 2013 роках були найнижчі показники рентабельності, а саме 12,9 % та 11,3 % відповідно. Але вже через два роки рівень рентабельності зріс до 41,7 %.

Частка сільського господарства в Україні та загальне падіння виробництва суттєво впливає на зростання доходів на душу населення. Підвищення важливості сільського господарства є єдиною і всепроникною тенденцією, очевидно обумовленою потужною силою, закладеною в процес розвитку країни.

Якщо ринкова економіка не виробляє ніякої їжі, її розширення збільшує попит на продовольство, піднімає ціни на продукти харчування в умовах ринкової конкуренції продукції, а також зменшує прибуток. Це один з аспектів, в якому загальний економічний розвиток залежить від поліпшення сільського господарства. Це також пояснює, чому промислова та аграрна революції завжди йдуть разом, і чому економіка, в якій сільське господарство є застійним, не показує промисловий розвиток.

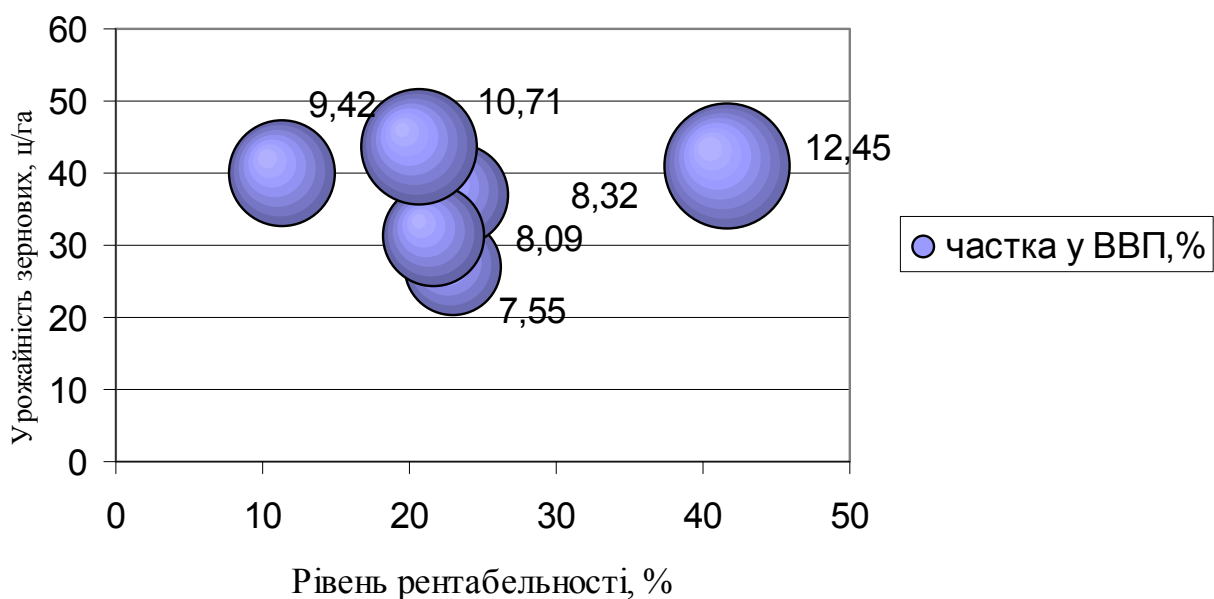

Рис. 4 Залежність частки сільськогосподарської галузі у ВВП від прибутковості галузі та урожайності зернових протягом 2010–2015 років

Необхідність швидкого зростання сільського господарства та зниження в сільському секторі частки виробництва і робочої сили не суперечать один одному, звичайно, але явний парадокс породила широко поширена помилка, що сільське господарство неважливе, що воно не вимагає ресурсів або сприятливих умов політики, тому що його відносна частка в економіці знижується. Поки ринкові сили є основним напрямом в галузевому розподілі ресурсів, як вчені сприймають цей процес не має відношення до самого процесу. Основна парадигма минулих років припускала, що сільське господарство може і повинне бути стиснуте від імені більш динамічних секторів економіки.

Таким чином, існує пряма кореляція між рівнем економічного зростання в Україні і розвитком сільського господарства.

Дослідивши емпірично ефективність сільськогосподарської галузі та її економічного розвитку, пропонуються наступні рекомендації:

- створення аграрного фонду для фінансування та сприяння середнім/великим масштабам сільськогосподарського виробництва, кредит повинен бути наданий фермерам, які готові і хочуть встати на чолі середніх і великих сільськогосподарських підприємств в цілях розширення зайнятості, виробництва для місцевого споживання і на експорт з метою отримання доходів в іноземній валюті для України;

- узгодження сільськогосподарських науково-дослідних інститутів, оскільки широко визнано, що наукові дослідження і технології є транспортними засобами, на яких можливо економічному розвитку сільськогосподарської галузі рухатися вперед;

- необхідно зробити ретельний аналіз цілей і методів управління кожного суб'єкта господарювання з метою впорядкування їх господарської діяльності для якісного та ефективного виконання роботи.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : моногр. / В. Г. Андрійчук. – К. : Вид-во КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підруч. / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2004. – 2-ге вид., доп., перероб. – 624 с.

3. Алферьев В. Стратегия, эффективность и опыт производственно-технического обеспечения сельского хозяйства во второй половине XX века / В. Алферьев // АПК : экономика, управление. – 2007. – № 5. – С. 74–75.
4. Виробництво сільськогосподарської продукції в Україні та її собівартість і дохідність в сільськогосподарських підприємствах (розрахункова за 2014 р. і прогноз на 2015 р.) (січень 2015)) / Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я., Грищенко О. Ю та ін. ; за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2015. – 56 с.
5. Дема Д. І. Залучення особистих селянських господарств в систему оподаткування України / Д. І. Дема // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2015. – № 2(2). – С. 97–103.
6. Махсма М. Б. Рівень життя сільського населення / М. Б. Махсма // Економіка АПК. – 2002. – № 3. – С. 112–117.
7. Статистичний збірник «Сільське господарство України», 2013 / Державна служба статистики України ; за ред. Н. С. Власенка. – К., 2014. – 399 с.
8. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua>
9. Електронний ресурс. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua